

VLASNÁ CIRKEVNÁ ORGANIZÁCIA A LITURGICKÝ JAZYK

Dovoľujem si ponúknuť vám digitálnu verziu knihy Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti dvoch tisícročí od slovenského kňaza Milana Stanislava Ďuricu. Je to z dôvodu, že málo ľudí pozná históriu Slovenska i pravdu, ktorá je základom katolíckej viery. Ježiš Kristus sám o sebe hovorí, že je Cesta, Pravda a Život. Dopočula som sa o tejto knihe už dávnejšie a kúpila som si ju. Keď som sa dozvedela, že páter Ďurica mal podozrivú návštevu od polície, ktorej sa nepáčilo, že píše pravdu, rozhodla som sa vytvoriť digitálnu verziu jeho knihy, ktorá bude rozdelená na 9 častí. Každú časť si budete môcť samostatne stiahnuť, podľa toho, ktoré historické obdobie vás práve zaujíma.

1. SLOVENSKO V STAROVEKU
2. POČIATKY SLOVENSKEJ ŠTÁTNOTI
3. PRVÝ ŠTÁT STREDOVEKÝCH SLOVÁKOV
4. VLASTNÁ CIRKEVNÁ ORGANIZÁCIA A LITURGICKÝ JAZYK
5. SLOVENSKO V UHORSKOM KRÁĽOVSTVE
6. SLOVENSKO V ČESKO-SLOVENSKEJ REPUBLIKE
7. OBNOVENIE SLOVENSKEJ ŠTÁTNOTI – PRVÁ SLOVENSKÁ REPUBLIKA
8. SLOVENSKO OPĚĎ V ČESKO-SLOVENSKU
9. DRUHÁ SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Online verzia: <https://creativesuzi33missionlearning.wordpress.com/dejiny-slovenska-a-slovakov/>

Táto digitálna i online verzia obsahuje len písomný text. V prípade, že sa vám páči, môžete si fyzickú knihu aj s obrázkami objednať vo Vydavateľstve Lúč.

KRÁTKY ÚRYVOK K PRVÉMU VYDANIU OD AUTORA

Pomôcka na doplnenie a opravu doteraz používaných učebníc a príručiek tam, kde je to potrebné. Nie je možné tu zaznamenať všetky historicky dôležité fakty, ktoré sa odohrali v priebehu dvoch tisícročí. Je tu to, čo má priamy súvis s dejinami Slovenska a Slovákov, a to s osobitnou pozornosťou na tie skutočnosti, ktoré dokazujú a potvrdzujú prastarú etnogenézu slovenského národa, neprerušenu kontinuitu jeho osídlenia na území Slovenska aspoň od druhej polovice prvého tisícročia po Kristovi až po súčasnosť a najmä hlboké historické korene jeho štátnosti, ktorá napriek nepriaznivým mocenským a politickým okolnostiam sa vždy udržala v jeho pamäti a prejavovala sa v rozličných obdobiach historického vývinu takým spôsobom, aký bol práve v súlade s európskymi myšlienkovými prúdmi a konkrétnymi možnosťami dosiahnutia národných túžob a uplatnenia jeho spravodlivých nárokov.

DrSc. pol. Milan S. Ďurica, profesor dejín strednej a východnej Európy na Univerzite v Padove; profesor cirkevných dejín na Rímskokatolíckej Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave

O AUTOROVI

Milan Stanislav Ďurica sa narodil 13. 8. 1925. Je historik,

prekladateľ a publicista. Študoval na gymnáziu v Prešove a od roku 1944 na biskupskom gymnáziu v Trnave. Ako osemnásťročný vstúpil k saleziánom. Po maturite ho ako mimoriadne nadaného žiaka poslali študovať do Talianska. Filozofické a teologické štúdiá absolvoval v Turíne (1947 – 1956). Po uchopení moci komunistami v roku 1948 sa rozhodol zostať v zahraničí. Kňazskú vysviacku prijal 1. 7. 1956. V rokoch 1957 – 1961 študoval politické vedy na univerzite v Padove, kde získal doktorát. Absolvoval študijné pobyty v Ženeve, Louvaine, vo Viedni, v Mníchove, Ríme, Bonne a Kolíne nad Rýnom. V rokoch 1951 – 1952 pôsobil ako docent filozofie v Grand-Halleux v Belgicku. V roku 1956 sa stal profesorom teológie na vysokej škole bohosloveckej v Abano Terme v Taliansku. Od roku 1963 pôsobil ako profesor politických a ústavných dejín východnej Európy na štátnej univerzite v Padove, o tri roky aj ako lektor slovenskej reči a literatúry. V roku 1968 založil Stredisko východoeurópskych štúdií – CESEO. Stal sa členom viacerých medzinárodných vedeckých historických spoločností. Popri svojej pedagogickej činnosti pravidelne vypomáhal v duchovnej službe. Po páde komunistického režimu založil v Bratislave Ústav dejín kresťanstva na Slovensku a na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte pôsobil ako profesor cirkevných dejín.

Milan Stanislav Ďurica sa v roku 1993 stal laureátom Štátnej ceny ministra kultúry Slovenskej republiky. V roku 1995 ho taliansky prezident Oscar Luigi Scalfaro ocenil najvyšším občianskym vyznamenaním Veľkého dôstojníka Radu za zásluhy Talianskej republiky. V roku 2000 mu Historický odbor Matice slovenskej udelil Cenu Daniela Rapanta za celoživotné dielo v oblasti historických vied. Významná je i jeho edičná činnosť. Jeho bibliografia vedeckej a publicistickej povahy v siedmych rozličných jazykoch prevyšuje tisíc jednotiek. Na Slovensku publikoval: Slovenský národ a jeho štátnosť (1990), Národná identita a jej historický profil v slovenskej skutočnosti (1991), Sto rokov encykliky Leva XIII. Rerum novarum (1991), Jozef Tiso, slovenský kňaz a štátnik, I. 1887 – 1939 (1992), Dejiny Slovenska a Slovákov v chronologickom prehľade (1995, 1996, 2003, 2007), Priblížiť sa k pravde (1997, 2007, 2012), Milan Rastislav Štefánik vo svetle talianskych dokumentov (1998), Slovenská republika 1939 – 1945, Vznik a trvanie prvého slovenského štátu 20. storočia (1999), Dr. Jozef Tiso v hodnotení Hitlerových diplomatov a tajných agentov (2000), Katolícka cirkev na Slovensku 1938 – 1945 v hodnotení nemeckých diplomatov a tajných agentov (2001), Jozef Tiso 1887 – 1947, životopisný profil (2006), 29 spisov v edícii *linea recta brevissima* (2006 – 2013) a mnoho príspevkov v odborných časopisoch i periodickej tlači. (LÚČ, Bratislava, 2013).

863

Príchod byzantských vyslancov a misionárov s ich spoločníkmi na Slovensko. Nevieme presne, kadiaľ cestovali a kde ich privítal Rastic. Pravdepodobne sledovali trasu zvanú "moravská diagonála" (via militaris) popri Dunaji a Rastic ich mohol prijať už vo Vyšegráde alebo v Nitre, prípadne v Bratislave alebo v Morave (dôležité mesto na rieke Morave, kde sídlili panovníci západnej časti štátneho útvaru starých Slovákov). Podľa niektorých

archeológov (T. Kolník) názvy Matahava, Morowa a pod., ktoré sa vyskytujú v stredovekých prameňoch, sa mohli vzťahovať aj na dnešné Zlaté Moravce, v ktorých priestore sa našli vzácne nálezy, ako napríklad Čiernokľačanská pyxida zo 4. storočia, ktorú náhodne vykopali v roku 1974 a mohla patriť k daru byzantského cisára Michala III. Rasticovi. Netreba zabúdať, že vtedajšie územie slovenského etnika siahalo oveľa hlbšie na juh, kde sa Mađari osadili až o dobrých sto rokov neskôr.

Konštantín a Metod odovzali Rasticovi ako kráľovi privilégium rímskeho východného cisára Michala III. so želaním, aby sa aj Slováci mohli pripojiť k veľkým národom a on sám aby zanechal po sebe pamiatku ako Konštantín Veľký. Konštantín a Metod začali hneď pôsobiť medzi Slovámi a založili prvú školu na Slovensku, iste podľa vzoru konštantínopolskej akadémie. Do vtedajšej slovenčiny preložili liturgické knihy z gréčtiny i z latinčiny, vybrané časti Svätého písma (evanjeliár a lekciónár) a hlavné texty cirkevného i rímskeho občianskeho práva.

Jazyk týchto prekladov a pôvodných textov Konštantína a Metoda jazykovedec Ján Stanislav právom pokladá za prvý spisovný jazyk slovenského národa.

Ešte staršieho pôvodu je prvá slovenská jazyková pamiatka, ktorou sú zápisy mien slovenských kniežať a ich sprievodcov v Cividalskom evanjeliári. Tento vzácny pergamenový kódex asi zo 6. storočia sa uchováva v múzeu mesta Cividale, v severovýchodnom Taliansku. V ňom sa nachádzajú zapísané mená Pribinu, Kocela, Rastislava, Svätopluka, jeho vyslanca Zemežizňa, Nitrabora, Braslava a iných významných Slovákov a Slovanov 9. storočia.

Viacerí historici pokladajú za pravdepodobné, že s Konštantínom a Metodom prišli na Slovensko ako ich pomocníci aj byzantskí mnísi Rehole sv. Bazila Veľkého (baziliáni). Nepriamo by to potvrdzovala zachovaná správa, že uhorský kráľ Andrej I. v polovici 11. storočia založil kláštor tejto rehole v Mukačeve, ako aj listina, ktorú koncom 12. storočia poslal pápež Innocent III. uhorskému kráľovi Imrichovi, kde sa zmieňuje o tom, že v Uhorsku je iba jeden latinský kláštor, ale je tam veľa slovanských ("gréckych") kláštorov. Počet týchto kláštorov sa odhaduje asi na 400, z čoho značná časť iste bola na území Slovenska.

864

Ľudovít Nemec sa usídlil v Tullne a prijal bulharského chána Borisa, aby si ho získal ako spojenca proti kráľovi Rasticovi. Získal si aj priazeň pápeža Mikuláša I., ten mu odporúčal spolupracovať na pokrstení Bulharov, ktorých ríša siahala až po juhozápadnú hranicu vtedajšieho Slovenska na rieke Tise, a prial mu úspech v ťažení proti Slovákom. V auguste opäť zaútočil so svojím vojskom proti Rasticovi. Franské vojsko obliehalo Rastica na opevnenom Devíne, ktorý sa Ľudovítovi nepodarilo dobyť, ale Rastislav bol prinútený uznať zvrchovanosť Franskej ríše nad svojím kráľovstvom.

Salzburský arcibiskup Adalwin navštívil knieža Kocela a strávil Vianoce na jeho hrade Moaburgu. Pri tejto príležitosti mu vysvätil niekoľko kostolov.

866

Syn Ľudovíta Nemca, tiež Ľudovít, ktorému v predošlom roku 865 otec prideliť časť svojej ríše, vzbúrili sa proti otcovi a požiadali Rastislava, aby ho podporil. Rastislav mu pomoc odmietol, a mladý Ľudovít sa musel podrobiť svojmu otcovi.

867

Pápež Mikuláš I. pozval Konštantína a Metoda do Ríma. Byzantskí učitelia sa vybrali so svojimi slovenskými žiakmi do Ríma, aby ich dali vysvätiť za biskupov a kňazov. Zastavili sa ešte pri Blatenskom jazere, kde vládol Kocel, syn nitrianskeho kniežata Pribinu. Kocel im zveril 50 žiakov, aby ich naučili písať po slovensky. Potom im dal niekoľko svojich asi v bavorských kláštoroch vzdelaných mladíkov, aby ich dali v Ríme vysvätiť za diakonov a kňazov. Cestou do Ríma sa zastavili v Benátkach, kde viedli hlboké teologické diskusie s benátskymi biskupmi a kňazmi o používaní ľudového jazyka pri bohoslužbách, ako to oni zaviedli medzi starými Slovákami. Počas ich cesty zomrel 13. novembra 867 pápež Mikuláš I. Keď došli do Ríma, nový pápež Hadrián II., korunovaný 14. decembra 867, im slávnostne vyšiel v ústrety "s celým Rímom" až pred hradby mesta, lebo prinášali ostatky štvrtého rímskeho pápeža sv. Klementa, ktorý zomrel vo vyhnanstve na Kryme. Pápež schválil ich misionársky postup a dovolil používať pri bohoslužbách starú slovenčinu. Potom – vo vianočnom období – sám vysvätil Metoda za kňaza. Biskupi Formózus z Porta a Gauderik z Velletri vysvätili za kňazov slovenského vzdelanca Gorazda a niekoľkých iných kandidátov (poznáme mená Klimenta a Nauma), ako aj dvoch diakonov: Angelára a Sávu. Títo noví kňazi potom za asistencie biskupa Arsenia a bibliotekára Anastázia slávnostne vysvätili v rímskych bazilikách po slovensky.

868

Konštantín, ktorý bol pravdepodobne biskupom, ako je znázornený na freskách v Ríme aj v Ochride, v Ríme ťažko ochorel a začal sa pripravovať na smrť. Zriekol sa funkcie cisárovho vyslanca a vstúpil do gréckeho kláštora, kde prijal rehoľné meno Cyril.

869

[14. februára] Zomrel Konštantín-Cyriľ. Mal iba 42 rokov. Pápež ho dal pochovať s najvyššími poctami v Chráme sv. Klementa. (Takéto pocty – pohrebné obrady "ako pre samotného pápeža" – by si bolo ťažko predstaviť pre jednoduchého kňaza, a navyše ešte mnícha.) Kňaza Metoda pápež vymenoval za svojho osobného legáta pre slovanské kraje a zveril mu bulu Sláva Bohu na výsostiach, adresovanú kráľovi Rasticovi a kniežatám Svätoplukovi a Kocelovi, ktorou úradne potvrdil slovenský jazyk ako bohoslužobný jazyk Cirkvi. Kocel však vyslal Metoda znovu do Ríma a požiadali pápeža, aby Metoda vysvätil za biskupa. Pápež Hadrián II. vyhovel tejto žiadosti, vysvätil Metoda a ustanovil ho za arcibiskupa s určením na pradávkne biskupské sídlo sv. Andronika v Sirmiu (dnes Srijemská Mitrovica v Srbsku) s právomocou pre celú Panóniu. Keďže Sirmium bolo vtedy obsadené Bulharmi, išlo o symbolický titul zodpovedajúci dnešným "titulárnym

biskupstvom". Vymenoval ho aj za pápežského legáta pre všetky slovanské krajiny, ktoré sa tak stali cirkevným územím podriadeným priamo rímskemu pápežovi.

V lete toho istého roku Ľudovít Nemec podnikol veľké vojnové ťaženie proti všetkým Slovanom hraničiacim s jeho ríšou. Armádu proti Rasticovi a Svätoplukovi viedol Ľudovítov syn Karol, ktorý v auguste vyplienil slovenské kraje, ale nevydobil "nevýslovnú pevnosť Rasticovu". Franské vojská utrpeli od Slovákov veľké straty a odtiahli bez konečného víťazstva. To posilnilo Rasticov štát aj z medzinárodného hľadiska.

Na čulé medzinárodné styky Rasticovho, potom Svätoplukovho kráľovstva poukazujú aj rímske mince, ktoré sa našli na moravskom Slovensku, ako aj byzantská minca, solidus Michala III., objavená v Strede nad Bodrogom, ďalej franský poldenár z Nitry, ale aj severotalianske denáre vládcov Lamberta a Berengara I., z milánskej mincovne.

870

Rasticov synovec SVÄTOPLUK, ktorý vládol v Nitre, usiloval sa o zmier s franskými susedmi, obnovil svoje spojenectvo s Karolmanom a uznal zvrchovanosť Franskej ríše.

Kráľ Rastic za to chystal Svätoplukovi nástrahy, lebo chcel ho dať zavraždiť. Svätopluk ho však predišiel, Rastica zajal a odovzdal ho Karolmanovi. Ten prepadol západnú časť Rasticovho kráľovstva, zmocnil sa jeho územia aj kráľovského pokladu a dal krajinu spravovať svojim grófom Engelšalkovi a Wilhelmovi.

V novembri na ríšskom sneme v Regensburgu, na ktorom sa asi zúčastnil aj Svätopluk, obvinili Rastica, že porušil prísahu vernosti, a odsúdili ho na smrť. Ľudovít Nemec ho dal iba oslepiť a uväzniť v niektorom bavorskom kláštore, kde kráľ Rastic zomrel.

V tom čase bavorskí biskupi za pomoci Karolmana zajali aj pápežského legáta arcibiskupa Metoda, protiprávne ho súdili a dali uväzniť v niektorom švábskom kláštore. Podľa niektorých autorov to bol kláštor v Ellwangene alebo pravdepodobnejšie opátstvo Reichenau pri Bodamskom jazere (Bodensee), kde sa našiel zápis, ktorý by mohol byť aj jedinou zachovanou rukopisnou pamiatkou po sv. Metodovi.

Ešte v tom roku Karolman (ktorého syn Arnulf pozval Svätopluka za krstého otca svojmu synovi Svätoplukovi) zajal Svätopluka obžalovaného z porušenia prísahy vernosti a dal ho uväzniť niekde v Bavorsku.

871

Takéto neúspechy a uponíženia vyvolali však zúfalý odpor Slovákov. Pozbavení svojich vládcov i svojho arcibiskupa vzbúrili sa proti nemeckej presile a postavili si na čelo jedného z členov mojmírovskej dynastie SLAVOMÍRA "napriek tomu, že bol kňazom".

Išlo pravdepodobne o Konštantínovho a Metodovho žiaka. Je to prvý a na dlhé storočia jediný prípad v európskych dejinách, že národ v kriticknej situácii zveril vtedy svoju záchranu do rúk kresťanského kňaza, ktorého si zvolil aj za hlavu svojho štátu.

Slavomír nesklamal nádeje svojho ľudu a úspešne viedol povstanie. Po tvrdých bojoch s fransko-bavorskými okupačnými vojskami Engelšalka a

Wilhelma podarilo sa Slavomírovi vyhnať ich z miest a hradov vtedajšieho Slovenska. Preto Karolman prepustil z väzenia Svätopluka a snažil sa ho získať ako spojenca. Pod podmienkou, že uzná zvrchovanosť Franskej ríše, zveril mu vedenie svojho vojska proti Slavomírovi. Na pomoc Karolmanovi prišli aj mohučský arcibiskup Liutbert, würzburgský biskup a opát z Fuldy so svojimi vojenskými silami. Svätopluk sa však tajne spojil so Slavomírom, a keď potom v lete bavorské vojská napadli Slovensko, narazili na taký odpor, že v boji padli aj obaja franskí správcovia Moravy: Wilhelm a Engelšalk. Po znovuzískaní samostatnosti sa Slavomír vrátil ku svojmu kňazskému povolaniu a Svätopluk sa stal jediným vladárom celej Slovenskej ríše. Ľud vyhnať zo Slovenska všetkých nemeckých kňazov, ktorí tam pôsobili.

V tomto kontexte mohla vzniknúť omšová modlitba, ktorá sa zachovala v jednej z najstarších písomných pamiatok z 10., podľa niektorých autorov z 9. storočia, v takzvaných Kyjevských listoch. Táto modlitba znie: Pane, zhliadni milostivo na naše kráľovstvo a nevydaj cudzím, čo je naše. Nedopuť, aby sme sa stali korisťou národov pohanských. Skrze Krista, nášho Pána, ktorý kraľuje s Otcom a so Svätým Duchom. Túto modlitbu, ktorá nemá vzor v nijakom gréckom ani latinskom liturgickom texte z tých čias, mohol zložiť práve kňaz Slavomír, keď sa prvý štát Slovákov ocitol v najväčšom nebezpečenstve. V každom prípade tento liturgický text slovenského pôvodu dokazuje vedomie hodnoty vlastnej štátnosti a presvedčenie o osobitnej identite starých Slovákov ako kresťanského národa.

872

Ľudovít Nemec sa tri razy pokúšal svojimi vojskami pokoriť kráľa Svätopluka I., ale Svätopluk vždy útoky odrazil a zahnal nemecké vojská do ich ríše. Fuldské anály zaznamenali, že po porážke Nemcov pri ich prvom útoku aj slovenské ženy dlhými palicami (drúčkami) zhadzovali z koní utekajúcich nemeckých šľachticov.

Podľa odhadov odborníkov slovenské jadro Svätoplukovho štátu mohlo mať asi 400-tisíc obyvateľov a jeho vojenská sila asi 20- až 30-tisíc mužov.

Kráľ Svätopluk vyslal posolstvo do Ríma a žiadal o návrat arcibiskupa Metoda.

Po prvý raz sa v historických prameňoch spomínajú mená piatich slovanských lokálnych kniežat Bohemie – Svätoslav, Vitislav, Heriman, Spytimir a Mojslav –, ktorých vojská pri Vltave porazil mohučský (mainzský) biskup Liutbert na čele franských bojovníkov.

Základným omylom v historiografii Čech a Moravy bolo mechanické promítanie rovnice Boiohemum = Böhmen = Čechy do minulých dob kolem rozhraní letopočtů a do stáletí následujících. Tento omyl, kterým byly zatíženy všechny historické výklady o minulosti našich zemí již od doby renesanční, je téměř stejně osudný jako omyl, jehož by se dopouštěl ten, kdo by ztotožňoval Sasko pozdních dob historických (království Saské, severně od českých hranic) se Saskem dob Karla Velikého. Pro výklad historie našich zemí to byl omyl přímo tragický. Byl jim úplně zkreslen obraz osídlení končin severně od Dunaje v oblasti (zhruba) mezi Řeznem a Vácovem, naše země v to počítajíc.

Emanuel Šimek, Poslední Keltové na Moravě. Brno 1958, str. 468.

873

Pápež Ján VIII. sa dozvedel od Metodovho mnícha Lazára, ktorému sa podarilo ujsť z väzenia, o uväznení arcibiskupa Metoda. Požiadal Karolmana, aby Metodovi umožnil činnosť v Panónii, a vyslal svojho legáta, biskupa Pavla z Ancony, ku kráľovi Ľudovítovi Nemcovi, aby bránil práva Ríma a panónskej Cirkvi a uviedol Metoda späť do jeho sídla pod ochranu kráľa Svätopluka. Prísne napomenul bavorských biskupov a pohrozil im vyobcovaním v Cirkvi, ak Metoda hneď neprepustia na slobodu. Freizinskému biskupovi Annonovi prikázal, aby sa dostavil do Ríma vo veci previnenia voči pápežskému legátovi Metodovi. Aby odstránil predmet sporu medzi bavorskými biskupmi a Metodom, Ján VIII. zakázal používať slovenský jazyk pri bohoslužbách, ale dovolil v ňom čítať state z Písma svätého a vyučovať ľud aj počas bohoslužieb.

Metod sa vrátil na Slovensko, kde ho Svätopluk okázalo prijal a zveril mu do správy všetkých duchovných a všetky kostoly svojho kráľovstva.

Pápež Ján VIII. poslal kniežaťu Kocelovi list týkajúci sa učenia Cirkvi o nerozlučnosti kresťanského manželstva.

874

Východofranský kráľ Ľudovít Nemec stretol pápeža Jána VIII. vo Verone. Asi pod jeho vplyvom prejavil ochotu vyjednávať o mieri so Svätoplukom.

Svätopluk vyslal svojich legátov pod vedením kňaza Jána z Benátok do Forchheimu, kde v jeho mene uzavreli mier s Ľudovítom Nemcom a s jeho synmi: Karolmanom a Ľudovítom. Svätopluk uznal zvrchovanosť Franskej ríše a cisárovi sľúbil platiť symbolický poplatok pod podmienkou, že cisár a jeho synovia sa zaviažu viacej neútočiť na jeho kráľovstvo. Tento pokoj umožnil Svätoplukovi venovať sa dobýjaniu susedných krajín, ktoré obývali Slovania, a tak rozšíriť územie svojho kráľovstva.

876

Vojvoda Karolman porušil pakt o neútočení a napadol Svätoplukovo kráľovstvo.

Ľudovít Nemec zomrel a jeho synovia si rozdelili ríšu. Karolman sa stal bavorským kráľom, susedom slovenského kráľa Svätopluka. V nasledujúcom roku získal Karolman aj kráľovstvo Itálie.

879

Kňaz Ján z Benátok, Svätoplukov vyslanec, prišiel so Svätoplukovým posolstvom k pápežovi Jánovi VIII. do Ríma, aby ho informoval o sporoch medzi arcibiskupom Metodom a bavorskými kňazmi vo veci používania slovenčiny ako liturgického jazyka. Pápež v odpovedi oslovil Svätopluka ako "najmilšieho syna" a oznámil mu, že povoláva jeho arcibiskupa Metoda do Ríma. Súčasne osobitným listom pozval Metoda, aby čím skôr prišiel do Ríma, lebo sa chce ním samým uistiť

o jeho učení.

880

Arcibiskup Metod sa vybral do Ríma. Kráľ Svätopluk tam spolu s ním vyslal svojho veľmoža Zemežízňa, aby požiadali pápeža o prijatie Svätoplukovho kráľovstva pod ochranou sv. Petra a Apoštolskej stolice.

Ján VIII. poslal Svätoplukovi listinu *Industriae tuae*, v ktorej mu oznamuje, že prijíma jeho kráľovstvo pod ochranu sv. Petra, tituluje ho osloveniami "slávny panovník", "milovaný" a "jediný syn" (najmä toto posledné malo v kuriálnom štýle celkom osobitnú dôležitosť aj z politického hľadiska). Ďalej píše, že pred komisiou biskupov vypočul jeho arcibiskupa Metoda a zistil, že Metod "je vo všetkých cirkevných náukách pravoverným a v službách prospešným", preto mu potvrdil pápežské privilégium jeho arcibiskupstva a prikázal Svätoplukovi, aby ho prijal ako vlastného pastiera. Švábskeho kňaza Wichinga, ktorého mu tiež poslal Svätopluk ako ním vyvoleného biskupa do Nitry, pápež vysvätil za biskupa a podriadil ho cirkevnej autorite arcibiskupa Metoda. Ba vyslovil pranie, aby mu Svätopluk so súhlasom arcibiskupa Metoda poslal do Ríma ešte jedného kňaza vyvoleného pre iné mesto za biskupa. Pápež ho chcel vysvätiť, aby arcibiskup Metod spolu s dvoma biskupmi mohol vysviacať ďalších biskupov pre miesta, kde to bude potrebné. Opätovne schválil slovenský liturgický jazyk zavedený Konštantínom Filozofom, ale Svätoplukovi dovolil, aby pre seba a pre svojich veľmožov (ktorí asi poznali latinský jazyk) mohol dať vykonávať Božie služby v tomto jazyku. Ján VIII. zveril arcibiskupovi Metodovi aj zbierku kanonického práva, aby ju odovzdal kráľovi Svätoplukovi ako cirkevný zákonník pre celé územie jeho kráľovstva.

V pápežovej listine je Metod označený ako moravský biskup, z čoho možno usudzovať, že jeho metropolitným sídlom bolo mesto Morava, *urbs antiqua Rastici*, ktorého polohu nepoznáme, ale iste ležalo na rieke Morave.

Pod zemepisným názvom Morava sa tu rozumie západná časť etnického územia vtedajších Slovákov, ktorí sa usadili v povodí rieky Moravy. Podobne sa v tom čase označovali južní Poliaci ako *Vislania* a ich územie ako *Visliansko*. Obyvateľstvo pri dolnom toku rieky Moravy sa podnes nazýva "moravskí Slováci".

Listinu pápeža Jána VIII. o potvrdení arcibiskupa Metoda dal Svätopluk verejne prečítať na zhromaždení slovenských kniežat.

880 – 885 (?)

Knieža slovanského kmeňa Behemanov (Čechov) Borivoj (Goriwei od 14. storočia Bořivoj) pravdepodobne prijal krst od arcibiskupa Metoda na Slovensku, a keď sa vrátil medzi svoj ľud, dal postaviť prvý kresťanský kostol (rotundu) na území dnešného Česka (Levý Hradec). Jeho správou poveril slovenského kňaza Kaicha. Pohanskí Česi však povstali pod vedením Strojimíra proti Borivojovi, ktorý musel ujsť zo svojej krajiny a hľadal azyl na Slovensku.

(Podľa viacerých prameňov prvým kresťanským vládcom Čechov bol až Spytihnev I., ktorý zomrel v roku 915.)

Niektoré pramene zaznamenali, že slovanský kmeň Behemanov (Čechov)

musel v tom čase každoročne platiť poddanské poplatky kráľovi Svätoplukovi.

Podľa niektorých historikov nitriansky biskup Wiching, pôvodne benediktínsky mních, si prizval na pomoc svojich rádových bratov z Bavorska, pre ktorých Svätopluk založil kláštor na Zobore v Nitre.

881

Arcibiskup Metod oznámil pápežovi Jánovi VIII., aké ťažkosti mu zapríčiňuje nitriansky biskup Wiching.

Pápež Ján VIII. osobitným listom "Arcibiskupovi Metodovi o viere", datovanom 23. mája 881, vyslovil pochvalu moravskému arcibiskupovi Metodovi za jeho horlivé služby pravej viere a uistil ho, že prekážky, ktoré mu kladie nemecký biskup Wiching, sú svojvoľné, lebo pápež Wichingovi neudelil žiadne práva okrem tých, ktoré sú už známe z jeho listu vládárovi Svätoplukovi. (List sa nachádza v Tajnom vatikánskom archíve.)

Nový byzantský cisár Bazileos I. a patriarcha Fócius pozvali arcibiskupa Metoda na návštevu do Konštantínopola.

881 – 882

Metod prijal pozvanie svojho cisára a patriarchu Fócia a po upovedomení rímskeho pápeža navštívil Konštantínopol, kde ho prijali s veľkými poctami. Cisár schválil Metodovo dielo a podržal si z jeho učeníkov jedného kňaza a jedného diakona, ako aj slovenské knihy, ktoré mu Metod doniesol. S cisárskym sprievodom sa Metod vrátil na Slovensko.

882

Synovia bavorských kniežat Wilhelma a Engelšalka, ktorí z pomsty za porážku svojich otcov a za to, že Svätopluk poskytol azyl nimi vyhnanému markgrófovi Aribovi a odňal im časť ich územia na obidvoch brehoch Dunaja, spojili sa s Bulharmi, ktorí napadli Slovensko od juhovýchodu niekde na rieke Tise.

Na ríšskom sneme vo Wormse, ktorý zvolal cisár Karol III., sa zúčastnili aj vyslanci kráľa Svätopluka.

883

Svätopluk žiadal od Karolmanovho syna, korutánskeho vojvodu Arnulfa, aby sa prísahou zaviazal, že nebude prijímať jeho nepriateľov. Keď to Arnulf odmietol urobiť, Svätopluk so svojím mohutným vojskom vtrhol do Panónie a územie spravované Arnulfom vyplienil a obsadil ho svojím vojskom, ktoré tam ostalo celý rok.

Od marca do októbra arcibiskup Metod preložil z gréčtiny do slovenčiny celé Sväté písmo (okrem kníh Makabejcov).

884

Pretože Arnulf sa znova zmocnil územia, ktoré vydobyl Svätopluk, ten vyslal opäť časť svojho vojska do Panónie, porazil bavorské vojská a vyplienil územie okolo Blatenského jazera na východ od rieky Ráby.

Cisár Karol III. sa stretol so Svätoplukom a jeho veľmožmi na vrchu "Comianus" pri rieke Tulln, ktorá vtedy tvorila hranicu medzi Slovenskom a Franskou ríšou. Je možné, že tam bol prítomný aj arcibiskup Metod. Svätopluk uznal Karolovu hodnosť rímskeho cisára a uzavrel s ním priateľstvo so sľubom, že kým cisár žije, viacej vojensky nezaútočí na jeho územie. Cisár priznal Svätoplukovi zvrchovanosť nad územím okolo Blatenského jazera (Dolnej Panónie). Asi v tom čase Svätopluk prenikol so svojím vojskom na územie Behemanov (neskoršie Česko), podmanil si lokálne kniežatstvá Čechov, Lučanov, Lemuzov a Litomericov a zmocnil sa aj severnejšieho územia až po Labe, kde sídlili Lužickí Srbi. Knieža Čechov Borivoj sa podriadil Svätoplukovi a prijal krst od arcibiskupa Metoda. Svätopluk pokrstenému Borivojovi zveril správu podmanených území Bohémie, čím sa Borivoj stal jeho miestodržiteľom, povýšeným nad ostatné ešte pohanské tamojšie kniežatá. (D. Třeštík)

885

Arcibiskup Metod, cítiac sa už pri konci svojich síl, zvolal zhromaždenie kňazov z celej Slovenskej ríše a za svojho nástupcu odporučil Slováka (veľmi pravdepodobne biskupa), a to Gorazda. Z tohto Metodovho gesta je totiž nielen možné, ale priam nevyhnutné dedukovať, že Gorazd bol medzitým vysvätený za biskupa. Nie je mysliteľné, že by bol býval taký znalec cirkevného aj rímskeho práva, akým bol arcibiskup Metod, vymenoval za nástupcu na svoj arcibiskupský a metropolitný stolec kňaza bez biskupského svätenia. Na Kvetnú nedeľu sa arcibiskup Metod rozlúčil s predstaviteľmi svetskej moci, žehnajúc cisára, kráľa Svätopluka a celé duchovenstvo Slovenska. Na tretí deň potom 6. apríla zomrel. Pochovali ho so slávnostnými obradmi, ktoré sa konali po latinsky, grécky a slovensky. Jeho telo uložili v metropolitnom chráme za oltárom Panny Márie. Na Slovensku zanechal asi dvesto kňazov.

O zemepisnej polohe toho chrámu nemáme dosiaľ istotu. Za pravdepodobné miesto sa pokladá výšina Sady pri Hradišti (neskôr nazvané Uherské Hradište), na ktorej archeológovia objavili veľkú sakrálnu stavbu zo začiatku 9. storočia, ktorá bola v druhej polovici storočia podstatne upravená novými prístavbami. Našli tam byzantský olovený krížik s gréckym nápisom "Svetlo, Život, Kristus Víťazí", písacie nástroje a iné predmety, ktoré naznačujú, že tam mohla byť škola pre vzdelávanie kňazského dorastu, teda prvý seminár na území Slovenska. V stene za oltárom našli aj hrob, ktorý však bol prázdny.

Podľa olomouckého arcibiskupa A. C. Stojana, ktorý horlivo zbieral staré ľudové tradície vo svojej diecéze, po osudnej bitke pri Bratislave v roku 907 učeníci sv. Metoda odviezli jeho telo do Púchova, kde ho pochovali pod veľkým dubom.

Metodovu smrť využil nitriansky biskup Wiching a niekedy koncom leta sa vybral do Ríma, aby tam opätovne zažaloval Metoda a očistil svoje konanie proti nemu. Nový pápež Štefan V. poslal Svätoplukovi bulu Quia te zelo fidci, ktorou mu potvrdil ochranu sv. Petra. K

Metodovmu určeniu Gorazda za svojho nástupcu zaujal stanovisko, aby Gorazd nevykonával svoj úrad dovtedy, kým osobne nenavštívi Rím a všetko nevysvetlí. (Aj tento pápežov zákaz nepriamo potvrdzuje, že Gorazd bol biskupom. Ináč by ho musel pápež vážne napomenúť, ba aj

cirkevne potrestať.) Zakázal však používať slovenský jazyk v liturgii, okrem čítania statí zo Svätého písma a ich vysvetľovania v ľudovom jazyku. Za dočasného správcu moravskej arcidiecézy vymenoval pápež biskupa Wichinga. Súčasne vyslal na Slovensko svojho osobitného legáta – biskupa Dominika s kňazmi Jánom a Štefanom, aby podľa jeho inštrukcií preskúmali skutočný stav v slovenskej Cirkvi. Práve v inštrukcii, ktorú dal pápež svojim legátom, tituluje výrazom “jediný a najdrahší syn”, ktorým majú v jeho mene pozdraviť kráľa, Svätopluka.

Podľa niektorých prameňov (starochorvátsky letopis neznámeho autora z Duklje, ktorý sa zachoval aj v latinskom preklade a vychádzal zo staršieho glagolského textu) pápežský legát Dominik korunoval Svätopluka za kráľa podľa rímskeho ceremoniálu (more Romanorum regum – hlava IX.). Oslovenie “jediný a najdrahší syn” podľa vtedajšieho úzu rímskej kúrie pápež používal iba voči rímskym cisárom alebo pri styku s panovníkom, ktorého chcel kandidovať na najvyšší prestol. Slovenský kráľ Svätopluk uzavrel mier s korutánskym vojvodom Arnulfom.

886

Nitriansky biskup Wiching zvolal synodu slovenskej Cirkvi a v prítomnosti Svätopluka prevzal jej vedenie so svojim latinským klérom. Začal tvrdo prenasledovať Metodových žiakov, kňazov a diakonov, ktorí sa nechceli zrieknuť slovenskej liturgie. Niektorí z nich sa zachránili útekou do Bulharska, mnohých predali židom, ktorí ich odviekli do Benátok, aby ich predali ako otrokov. Tam ich však vykúpil vyslanec byzantského cisára Bazilea I. a priviedol ich do Konštantínopola. Biskup Gorazd sa asi zachránil útekou do Vislanska, kde mohol pôsobiť ako krakovský biskup. (Súčasné pramene však o tom priamo nič nehovoria.)

V osemdesiatych rokoch kráľ Svätopluk rozšíril svoj štát výbojmi a podrobil si mnohé susedné územia obývané slovanskými kmeňmi: Vislansko (južná časť dnešného Poľska), časť Panónie, územie Behemanov (dnešného Česka), Sliezske a Lužické Srbsko. Podľa niektorých prameňov územie Svätoplukovej ríše siahala na juhu až k dolnému Dunaju asi po čiaru Sirmium – Belehrad – Železné vráta a na východe po Biharské vrchy. Veľkosť územia Svätoplukom rozšíreného kráľovstva Slovákov sa odhaduje na 320– až 350–tisíc km² a jeho obyvateľstvo na 1 – 1,5 milióna osôb. Vojenskú silu Svätoplukovho kráľovstva možno odhadovať na 50–tisíc mužov.

889

Kočovné kmene ugrofínskych nomádov pod vedením turkických vodcov, z ktorých sa neskôr vyvinul maďarský národ a s ktorými sa spojil východofranský kráľ Arnulf, napadli po prvý raz územie Svätoplukovej ríše. Slovenské vojská ich však odrazili.

890

Pápež Štefan V. požiadal slovenského kráľa Svätopluka, aby presvedčil východofranského kráľa Arnulfa zúčastniť sa na vojenskej výprave do Talianska.

V marci sa Svätopluk stretol s Arnulfom v Omuntesbergu a oznámil mu odkaz pápeža Štefana V., že ho očakáva v Ríme, aby prevzal Talianske kráľovstvo.

Arnulf formálne prepustil pod zvrchovanosť Svätoplukovho kráľovstva územie Bohemie (Behaim), obývané mnohými slovanskými kmeňmi, ktoré patrilo Franskej ríši, ale bolo vydobyté Svätoplukom.

Ak nie skôr, v tomto roku opustil biskup Wiching Slovensko a vrátil sa do služieb svojho kráľa Arnulfa. Ten mu zveril pasovské biskupstvo. Bavorskí biskupi ho však zbavili úradu, pretože opustil svoju diecézu v Nitre, ale posielal do Nitry vyberať biskupský desiatok.

891

Slovenský kráľ Svätopluk zanevrel na východofranského kráľa Arnulfa, ktorý poslal svojich vyslancov, medzi nimi bol aj biskup Wiching, aby obnovili predtým dohodnutý mier. Vyjednávanie však nedospelo k vzájomnej dohode.

892

Kráľ Arnulf prišiel do Panónie na jar osobne a vyjadril želanie, aby mu kráľ Svätopluk vyšiel v ústrety. Keď to Svätopluk odmietol urobiť, Arnulf sa dohodol s chorvátskym vojvodom Dolnej Panónie Braslavom o spoločnom útoku proti Svätoplukovi. Obrátil sa aj na bulharského kráľa Vladimíra so žiadosťou, aby Svätoplukovi nepredával soľ zo sedmohradských baní.

Arnulf s franskými, alemanskými a bavorskými vojskami v júli napadol a štyri týždne plienil územie Svätoplukovej ríše. Súčasne napadli Slovensko aj staromaďarské kmene, ktorých si Arnulf pozval na pomoc, ale Svätoplukove vojská ich obklúčili. Iba Arnulfove vojská zachránili Maďarov od úplnej porážky.

Svätopluk si uvedomil nebezpečenstvo zo strany Maďarov a ponúkol Arnulforvi mier. Ten ponuku odmietol.

893

V auguste Arnulf znova napadol územie Moravskej ríše Slovákov, ale našiel Svätopluka pripraveného, takže sa ledva zachránil útekem, ktorý považoval za zázrak a ďakoval svojmu patrónovi sv. Emerámovi.

894

9. (či 17. ?) marca zomrel slovenský kráľ Svätopluk. (Podľa niektorých prameňov nebadane opustil svoje vojská a utiahol sa na Zobor do kláštora, ktorý bol sám založil.)

Nástupcom Svätopluka sa stal jeho syn SVÄTOPLUK II., podľa iných prameňov najstarší syn MOJMÍR II., kým ostatní dvaja synovia – Svätopluk a Predslav – dostali od otca údely (kniežatstvá). Medzi Mojmirom a Svätoplukom došlo k boju o trón, čo oslabilo odolnosť Moravskej ríše Slovákov. Z tohto boja ako víťaz vyšiel MOJMÍR II. Staromaďarské kmene využili Svätoplukovu smrť a napadli územie Moravskej ríše Slovákov a vyplienili časť jej územia.

V jeseni kráľ Mojmir II. uzavrel mier s Bavormi a odstúpil im

Panónske kniežatstvo v Zadunajsku.

895

Kniežatá slovanských kmeňov dnešného Česka sa odtrhli od Slovenskej ríše a v júli vyslali vojvodcov Spytihneva a Vitislava na snem do Regensburgu, kde obnovili svoje poddanstvo východofranskému kráľovi Arnulfovi. Tým sa začala rozpadáť veľká ríša kráľa Svätopluka, ktorý nestihol dostatočne podriaďiť svojej moci vydobyté slovanské územie. Snem podriadil české kniežatstvo Přemyslovcov biskupstvu v Regensburgu, ktoré zriadilo v Prahe svoj arcipresbyteriát. To možno pokladať za začiatok systematickej kristianizácie stredného Česka. České kniežatá, opierajúc sa o Franskú ríšu, potom až do roku 900 pokúšali sa vojensky zmocniť západných slovenských častí Svätoplukovej ríše.

896

Byzantský cisár Lev VI. uzavrel mier s Maďarmi. Slovenský kráľ (Svätopluk II. alebo Mojmír II. – pramene nie sú jasné) dovolil značnému počtu Maďarov, aby sa usadili na okrajovom území jeho štátu. Mohlo to byť iba na juhovýchodnom území niekde v Potisí. Zdá sa, že Slováci s týmito prišielcami nažívali v zhode, ba osvojovali si aj niektoré ich spoločenské zvyklosti. Aj v obrane Slovenska bojovali spolu s Maďarmi proti bavorským vojskám. Koncom roka slovenskí vyslanci žiadali cisára Arnulfa, aby neprijímal ich utečencov, ak chce zachovať pokoj so Slovenskom.

897

Slovenský kráľ Mojmír II. sa pokúšal opäť si podrobiť územie Bohemie. Kniežatá slovanských kmeňov Bohemie prišli k cisárovi Arnulfovi do Regensburgu a prosili ho o pomoc proti nepriateľom Slovákom, ktorí ich vraj často tvrdo utláčali. Cisár im pomoc prisľúbil.

898

Boje o trón medzi kráľom Mojmírom II. a jeho bratom Svätoplukom II. Cisár Arnulf, na ktorého sa obrátil o pomoc Svätopluk II., poslal svojho markgrófa Liutbalda s grófom Aribom na pomoc Svätoplukovi. Bavorské vojsko, ku ktorému sa pridali aj vojenské družiny českých kniežat, pustošilo slovenské kraje. Dokázalo sa však, že pôvodcom sporu medzi Svätoplukovými synmi bol práve gróf Aribo a jeho syn Isanrik. Keď Mojmír II. v boji zvíťazil, dal uväzniť Svätopluka a jeho družinu.

Mojmír II. vyslal do Ríma svojich veľmožov a kňazov, ktorí niesli bohaté dary pápežovi Jánovi IX. so žiadosťou, aby pápež obnovil samostatnú cirkevnú organizáciu na Slovensku.

899

Pápež Ján IX. vyhovel žiadosti Mojmíra II. a vyslal na Slovensko arcibiskupa Jána a biskupov Benedikta a Daniela, ktorí vysvätili pre

slovenského kráľa štyroch biskupov a jeden z nich bol vymenovaný za arcibiskupa. Podľa niektorých autorov je veľká pravdepodobnosť, že tým arcibiskupom bol Metodov žiak Gorazd. Nitra sa spomína ako jedno zo sídel tejto obnovenej cirkevnej organizácie na Slovensku. Ďalšími biskupskými sídlami mohli byť Krakov, Debrev (dnešné Feldebrő v Maďarsku), možno aj Spiš alebo Olomouc.

Bavorské vojská napadli Slovensko a oslobodili Svätopluka II. a jeho družinu od obliehania jeho mesta. Potom ich odviedli do Bavorska. Kráľ Mojmír II. podporil grófa Isanrika, ktorý sa zmocnil územia Východnej marky až po rieku Enns. Kráľ Arnulf ho však obliehal so svojím vojskom v Mauterne a odviedol ho do zajatia. Isanrik zo zajatia ušiel a uchýlil sa pod ochranu slovenského kráľa Mojmíra II., ktorý mu pomohol opäť sa zmocniť tohto územia.

900

Pápež Ján IX. napomenul bavorských biskupov pre ich spory Slovákmí, Frankmí a Alemanmí, a najmä pre ich paktovanie s Maďarmí, ktorých vraj v minulom roku podplatili, aby tiahli do Talianska.

Podľa neskoršieho prameňa v bojoch proti Maďarom padol aj Braslav, od roku 884 verný vazal Karola III. a pravdepodobne zakladateľ mesta Bratislavy.

Bavorské vojská spolu s českými napadli Slovensko a tri týždne plienili jeho územie.

Bavorskí biskupi protestovali u pápeža Jána IX. proti zriadeniu arcibiskupstva a troch biskupstiev na Slovensku, ktoré vraj vždy boli podriadené franským kráľom a pasovskému biskupovi.

V desiatom storočí je dokumentovaný kláštor baziliánov východného, pravdepodobne staroslovenského rítu v šarišskej Legnave. Zničili ho až Tatári v 13. storočí. Ale aj po zničení kláštora sa v jeho ruinách zdržiavali pustovníci.

901

Východofranský kráľ Ľudovít IV. prijal na sneme v Regensburgu vyslancov slovenského kráľa Mojmíra II., ktorí v jeho mene uzavreli mier s Ľudovítom IV. (zvaným Dieťa).

902

Maďari napadli Slovensko, ale vojská Mojmíra II. ich odrazili a prinútili na útek.

906

Slováci opäť odrazili útočiacich Maďarov.

Maďari znovu napadli Slovensko z juhu. V boji proti Maďarom padol kráľ Slovákov Mojmír II. aj knieža Svätopluk II. Maďari vyplienili južné kraje Slovenska, zrovnávajúc so zemou opevnené hrady Mojmírovcov. Smrťou Mojmíra II. sa končí dynastia slovenských panovníkov Moravskej ríše a začína sa jej postupný zánik ako samostatného štátu Slovákov.

907

Bavorské vojská v snahe zastviť Maďarov 4. júla vybojovali s nimi veľkú bitku pri Bratislave. Maďarov viedli ich vojvodcovia Dursak a Bogat, ktorí nad Bavormi zvíťazili. To im umožnilo pripraviť sa na ďalšie útoky proti Slovákom i proti Frankom.

V tejto súvislosti sa po prvý raz spomína názov Bratislavy – BREZLAUSPURC. Po Nitre, Morave a Devíne je to štvrtý slovenský miestny názov dokumentovaný už v 9. storočí.